

Kinderrechten als hefboom voor positieve contacten tussen minderjaren en politie

Position paper – november 2016

Welke knelpunten doen zich voor in de relatie tussen minderjarigen en politie? Daarover organiseerde de Kinderrechtencoalitie op 10 mei 2016 een ronde tafel met veldwerkers, experts uit het middenveld en academische onderzoekers. Niet met de bedoeling met de vinger te wijzen, maar om samen naar oplossingen te zoeken. Kinderrechten, zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag, kunnen fungeren als hefboom om een en ander bij te sturen waar het fout loopt en te bekrachtigen waar het goed loopt.

Op basis van een beperkte literatuurstudie¹ en de discussie van de ronde tafel formuleert de Kinderrechtencoalitie een aantal aanbevelingen over de relatie tussen jongeren en politie, het functioneren van de politie in een diverse samenleving en de rol die jeugdwerk hierbij kan spelen. We staan ook stil bij de opleiding van de politie en de bestaande klachtenprocedures.

De moeilijke relatie tussen jongeren en politie: pleidooi voor een jeugdpolitie

Jongeren ervaren de politie als een instituut dat als belangrijkste taak heeft hen in de gaten te houden, te controleren en te vervolgen, veeleer dan hen te beschermen. En dat is bijzonder jammer, want de politie verricht vaak uitstekend werk op het vlak van bescherming van minderjarigen.

Politiemensen krijgen in hun opleiding en op de werkvloer te weinig tools aangereikt om hen te ondersteunen in hun contacten met jongeren. Er is een grote nood aan ontmoeting en uitwisseling van ervaringen tussen politie en jongeren.

Er blijkt een groot verschil te bestaan in het optreden van enerzijds de interventieploegen en anderzijds de wijkagenten en – waar ze bestaat – de jeugdpolitie. Interventieploegen blijken vooral oog te hebben voor het “delict”, terwijl wijkagenten meer empathie aan de dag leggen bij het aanpakken van problemen. Jongeren ervaren nu een al te dominante interventiebenadering van de politie met alle gevolgen van dien voor hun relatie met die politie. En het algemene aanvoelen is dat de interventiebenadering de jongste jaren alleen maar versterkt is, ten nadele van de aandacht voor *community policing*. Er wordt niet meer geïnvesteerd in wijkgerichte politiezorg. Ook politiemensen krijgen weinig tijd om er gewoon te zijn voor de jongeren. De ‘wijkagent met de waarschuwend vinger’ en dat valt te betreuren.

In de kadernota integrale veiligheid² vormt “jeugd” geen prioriteit. En ook onder de zeven “functionaliteiten”³ (interventie, openbare orde, verkeer...) van de lokale politie krijgt “jeugd” geen vermelding.

In onze wetgeving krijgen minderjarigen een bijzondere rechtsbescherming. Aangezien jongeren niet dezelfde bekwamheden hebben als volwassenen, gaat men ervan uit dat zij in principe niet strafbaar

¹ De Kinderrechtencoalitie schreef ter voorbereiding van deze ronde tafel een nota ‘Kinderrechten als hefboom voor positieve contacten tussen minderjarigen en politie die u [hier](#) kan raadplegen.

² https://www.besafe.be/sites/besafe.localhost/files/u19/2016-06-07_kadernota_integrale_veiligheid_nl.pdf.

³ <http://www.lokalopolitie.be/centrex/nl/functionaliteiten.html>.

zijn en een bijzondere bescherming moeten genieten. Daarom bestaan er ook jeugdrechtshouders. Waarom kiezen we dan ook voor een andere politionele bejegening voor minderjarigen?

Er is dringend nood aan een gecentraliseerde, federaal aangestuurde eenvormige jeugdbrigade binnen de korpsen, met aparte budgetlijnen. De Kinderrechtencoalitie pleiten ervoor “jeugd” op te nemen als een volwaardige ‘functionaliteit’ binnen de lokale politie.

De kwaliteit van de politiezorg zou gediend zijn met de uitwisseling van goede praktijken tussen de korpsen. Ook het Kinderrechtencommissariaat vroeg in 2012 naar de opbouw van een expertisenetwerk dat goede praktijken over de relatie tussen jongeren en politie verzamelt, uitwisselt en coördineert. Aan dat netwerk zouden ook minderjarigen kunnen deelnemen. ‘Dit kan leiden tot het opzetten van een toegankelijke databank waar de politie zelf goede praktijken en kennis kan terugvinden over de omgang met minderjarigen.’

Waar er jeugdpolitie bestaat, is ze te weinig gekend door de jongeren. Jeugdpolitiepersonen moeten meer onder de jongeren komen en hun taal spreken. Los van de machtsrelatie moeten ze durven zonder uniform naar de jongeren te stappen. Waarom zou de jeugdpolitie geen sportdag kunnen organiseren in een voorziening uit de bijzondere jeugdzorg of een voetbalmatch met jongeren uit de wijk? Ook sociale media bieden mogelijkheden zoals het aanmaken van een facebookprofiel of aanwezig zijn op twitter.

De centrale boodschap moet zijn: de politie is er voor jullie, om jullie te helpen.

Investeren in de jeugd betekent dat men op de lange termijn kan besparen op bestrijding van criminaliteit. In het huidige politiek klimaat gekenmerkt door besparingen, is dat een bijkomend argument voor een goed uitgebouwde jeugdpolitie.

Op het terrein bestaat er nog heel wat onduidelijkheid over het fouilleren, het gebruik van handboeien en het opsluiten van minderjarigen. **Samen met het Kinderrechtencommissariaat vraagt de Kinderrechtencoalitie dat er voor heel het land regels en richtlijnen komen die rekening houden met de rechten van minderjarigen.** Zo vermijden we willekeur: nu hangt de behandeling van de minderjarige sterk af van de individuele politieagent waarmee hij of zij te maken krijgt.

Diversiteit en jeugdwerk: nog heel veel werk voor de boeg

Hoe men bij de politie omgaat met diversiteit hangt af van de cultuur binnen het lokale korps en de korpsleiding. En organisatiecultuur veranderen is niet gemakkelijk. Racisme is bij de politie geen uitzondering en het wordt nog versterkt door het voornamelijk negatief contact met de doelgroep. Er is grote nood aan vorming en coaching.

Het loopt vaak al verkeerd bij de toelatingsproef waarbij allochtone kandidaten meer ‘gescreend’ worden dan autochtone kandidaten. Na hun opleiding krijgen ze in het lokale korps waar ze terecht komen dan nog eens te maken met racisme. En de officieren zijn niet opgeleid in het omgaan met diversiteit op de werkvloer. Ook bij politiemensen overheerst het denken vanuit een allochtoon-autochtoon kader. Dat doorbreken vraagt meer aandacht in de opleiding.

De Kinderrechtencoalitie wil meer onderzoek naar en (politiek) debat over etnische profilering. Voor veel jongeren is dit het grootste probleem. Maar binnen de korpsen blijkt het vaak onbespreekbaar.

De coalitie vraagt de minister van Binnenlandse Zaken meer diversiteit in de samenstelling van het politiekorps en inspanningen om een positieve instelling tegenover diversiteit binnen de korpsen te versterken. Selectieprocedures moeten rekening houden met de diversiteit in de maatschappij.

Kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties brengen over het algemeen meer tijd door in de publieke ruimte. Bijgevolg is de kans groter dat ze in aanraking te komen met interventies van de politie. Als zich hierbij discriminatie voordoet, heeft dit een nefaste impact op die kinderen en jongeren. Niet alleen leidt dit tot ingrijpende gevoelens van machteloosheid, onrechtvaardigheid en vernedering, het ondermijnt ook het vertrouwen in het rechtssysteem en in de maatschappelijke instituties.

De Kinderrechtencoalitie ziet hierbij een belangrijke rol weggelegd voor het jeugdwerk. Maar ook hier zijn er knelpunten: politiemensen en jeugdwerkers zijn onvoldoende bekend met elkaars beroep, er is weinig onderling contact en bijgevolg weinig vertrouwen. Bijgevolg zijn er geen werkafspraken tussen de politie en het jeugdwerk. Toch zijn er duidelijke afspraken nodig over wat een jeugdwerker wel en niet mag en kan signaleren. Wederzijds respect tussen politie, jongeren en jeugdwerkers is hierbij het sleutelwoord.

Samen met Uit De Marge vraagt de Kinderrechtencoalitie aan de politie om te investeren in de samenwerking met het jeugdwerk via vorming en andere projecten. Zorg ervoor dat politiemensen in hun opleiding kennis maken met het jeugdwerk, zijn specifieke opdracht en deontologische code. Aan het jeugdwerk vraagt de coalitie om in beleidsplannen en het dagelijkse beleid aandacht te besteden aan het contact met de politie en niet te wachten op incidenten om met de politie te overleggen.

Opleiding: geef de politie levenslang

Een goede opleiding start met een selectie waarbij men slechts een bepaald percentage kandidaten toelaat. Die selectie moet men permanent evalueren.

De Kinderrechtencoalitie dringt er bij de minister van Binnenlandse Zaken op om – in navolging van het visitatierapport van 2012 – werk te maken van een kwaliteitsvolle politieopleiding. Een opleiding die politiemensen voldoende voorbereidt op hun cruciale functie in de realiteit van de superdiverse samenleving.

Dat impliceert dat politieagenten in opleiding voldoende en adequate vorming krijgen over het hanteren van kinderrechten en het omgaan met diversiteit, (non-)discriminatie, racisme in een grootstedelijke omgeving.

Politiemensen zouden zich in de opleiding het kinderrechtenkader eigen moeten maken. En tevens kan men vorming in de Kinderrechten als specialisatie aanbieden.

In de voortgezette opleiding moet men de basis van intervisie en dilemmatraining introduceren. Alle opleidingen moeten politiemensen trainen in attitudes en communicatietechnieken over het omgaan met minderjarigen. Levenslang leren is noodzakelijk.

Gooi de ramen van de politiescholen open. Laat toekomstige agenten ook de wereld waarin ze zullen werken verkennen. Betrek verschillende maatschappelijke groepen waarmee ze in contact zullen komen – zoals sociaal werkers, jeugdadvocaten of jeugdwerkers – bij de opleiding zodat ze elkaar beter leren kennen. Universiteiten en middenveld kunnen docenten in politiescholen en korpsen ondersteunen. Betrek politiemensen uit het veld bij de opleiding.

Naast en versterking van de opleiding vraagt de Kinderrechtencoalitie om permanente vorming en kwaliteitsvolle ondersteuning en aansturing op de werkvloer.

Klachtenprocedure: bij wie aankloppen?

De Kinderrechtencoalitie vraagt aan de burgemeesters en aan de minister van Binnenlandse Zaken om de bestaande mogelijkheden om klacht in te dienen tegen politieagenten toegankelijker te maken voor kinderen en jongeren.

Een centraal meldpunt of alle klachteninstanties voor minderjarigen samen brengen is daarbij niet wenselijk: dat zou de drempel alleen maar verhogen. Het is beter om de diversiteit zoals ze nu bestaat te behouden en te kiezen voor meer samenwerking en afstemming. Het is mogelijk om de klachtenbeelden over de relatie tussen jongeren en politie te bundelen, zodat het beleid ermee rekening kan houden.

We kunnen ook denken aan een buddysysteem dat de jongere kan ondersteunen als hij of zij een klacht wil indienen. Ook jeugdwerkers kunnen een ondersteunende rol opnemen, maar dan moeten ze wel de nodige instrumenten krijgen.

Belangrijk is dat jongeren en zeker kinderen of jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie, zoals kinderen zonder papieren, bij instanties terecht kunnen anders dan de politie zelf. De voorkeur gaat naar een betrouwbare lokale ombudsdienst die dicht bij de minderjarige staat en goede afspraken met de politie maakt.

En waarom niet meer inzetten op bemiddeling, op het samen zetten van de minderjarige en de politie? In de praktijk gebeurt dat al af en toe, en dat levert vaak betere resultaten dan klachtenbehandeling via de officiële kanalen.